

376.112.4:[376.6]
 ID ORCID 0000-0002-3081-0229
 DOI 10.33625/1993-6400-2019-2-24-30

АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ДО УМОВ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА

Єрмакова Т. С. Адаптація дітей з особливими освітніми потребами до умов інклюзивного середовища. *Мета* — розкрити зміст поняття «діти з особливими освітніми потребами» в умовах інклюзивної освіти в дослідженнях сучасних науковців. *Матеріали та методи:* проаналізовано наукові статті (11) з журналів, що входять до бази даних Web of Science Core Collection, а також статті (21) з вітчизняних журналів, які рекомендовано вчителям, директорам шкіл, спеціалістам із супроводу дітей з особливими освітніми потребами. *Результати дослідження.* Виокремлено основні категорії дітей, які підпадають під поняття «діти з особливими освітніми потребами». Визначено основні недоліки, які є в загальній освітній системі в Україні, зокрема в закладах із класами інклюзивного навчання. Визначено, що необхідними є підвищення інформатизації суспільства з метою більшої просвіти батьків та суспільства в цілому, а також обговорення моделей організації навчання осіб з особливими освітніми потребами для розуміння суспільством сутності інклюзії та принципів рівності. *Висновки.* Проблема впровадження інклюзивної освіти в сучасні загальноосвітні навчальні заклади є доволі складною й багатогранною. Саме тому поняття «діти з особливими освітніми потребами» вимагає використання його в більш широкому значенні.

Ключові слова: інклюзивна освіта, діти, особливі освітні потреби, загальноосвітній навчальний заклад, Україна.

Єрмакова Т. С. Адаптация детей с особыми образовательными потребностями к условиям инклюзивной среды. *Цель* — раскрыть содержание понятия «дети с особыми образовательными потребностями» в условиях инклюзивного образования в исследованиях современных ученых. *Материалы и методы:* проанализированы научные статьи (11) из журналов, входящих в базу данных Web of Science Core Collection, а также статьи (21) из отечественных журналов, которые рекомендованы учителям, директорам школ, специалистам по сопровождению детей с особыми образовательными потребностями. *Результаты исследования.* Выделены основные категории детей, подпадающих под понятие «дети с особыми образовательными

ными потребностями». Определены основные недостатки, которые есть в общей образовательной системе в Украине, в частности в учреждениях с классами инклюзивного обучения. Определено, что необходимы повышение информатизации общества с целью большего просвещения родителей и общества в целом, а также обсуждение моделей организации обучения лиц с особыми образовательными потребностями для понимания обществом сущности инклюзии и принципов равенства. **Выводы.** Проблема внедрения инклюзивного образования в современные общеобразовательные учебные заведения является довольно сложной и многогранной. Именно поэтому понятие «дети с особыми образовательными потребностями» требует использования его в более широком смысле.

Ключевые слова: инклюзивное образование, дети, особые образовательные потребности, общеобразовательное учебное заведение, Украина.

Yermakova T. Adaptation of children with special educational needs to the conditions of inclusive environment. Inclusive education involves including each object in the educational process with the help of an educational program that corresponds to its abilities. At the same time, inclusive education envisages the satisfaction of individual educational needs and the provision of special conditions for an individual with “special educational needs”.

The purpose of the article is to reveal the meaning of the concept of “children with special educational needs” in the conditions of inclusive education in the researches of modern scholars.

Materials and methods. *Materials.* Analyzed scientific articles (11) from journals included in the database of Web of Science Core Collection, as well as articles (21) from domestic journals, which are recommended to teachers, school headmaster, specialists for the support of children with special educational needs. **Research design.** To find information we used a quantitative approach. **Search criteria.** For online articles were used such keywords as “inclusive education”, “special educational needs”, “person”, “person with special educational needs”, “schoolchildren”, “school”. Accordingly, in domestic journals – in Ukrainian. The following criteria were chosen: full text available; articles in English (for Web of Science); articles relating exclusively to school-age children who are classified as “person with special educational needs”; articles published for the period 2010–2019. **Data analysis.** Journals were selected that cover issues of inclusive education in European countries, social adaptation of the individual in the context of inclusive education and the problems of a person with special educational needs in a regular educational institution. The total number of analyzed articles is 80, 32 of which are included in our study.

Research results. The main categories of children identified as “children with special educational needs” are distinguished: gifted children, homeless people, orphans, children of ethnic and linguistic minorities, migrants, children from low-income families, rural population, children from disabled people, including children with disabilities and other vulnerable groups. The presented category of children falls under the International Standard Classification. At the same time, we note that in Ukraine, the concept of “children with spe-

Мета статті —

«

»

Матеріали та методи.

Матеріали.

(11) of Science Core Collection,

Web (21)

План дослідження.

Критерії пошуку.

«inclusive education», «special educational needs», «person», «person with special educational needs», «schoolchildren», «school».

— « », « », « », « ».

», « ».

» (13–14

2006 .); «

», 2000 .;

(Web of Science);

( ),

10 1948 .;

«

»;

, 1994 .).

2010–2019 .

Аналіз даних.

[5],

[12],

[14].

[11],

[13],

32

Результати дослідження.

[4],

[16],

[17],

[19],

[20],

[24].

»

),

«

(0119U100838) «

» (0117U001381).

— 80,

[3; 8; 9].

23

Висновки.

Література:

1. [ ] / . . . // . — 2006. — 6 ( ). — .15–18.

2. [ ] / . . . // . — 2011. — .13, .5. — .77–85.

3. [ ] / . . . // . — 2008. — .14. — .403–411.

4. [ ] / . . . // . — 2011. — 5. — .47–50.

5. [ ] / . . . // . — 2015. — .25–26.

6. [ ] / . . . // . — 2014. — 1(9). — .52–55.

7. [ ] / . . . // . — 2009. — 326 .: . — ( ).

8. [ ] / . . . // . — 2016. — 3. — .7–18.

9. [ ] / . . . // . — 2009. — .8., .6 — .139–146.

10. [ ] / . . . // . — 2017. — 1. — .77–79.

11. [ ] / . . . // . — 2013. — 18. — .29–45.

12. [ ] / . . . // . — 2013. — 6. — .17–19.

13. [ ] / . . . // . — 2012. — 3. — .11–16.

14. [ ] / . . . // . — 2013. — 11. — .77–80.

15. [ ] / . . . // . — 2000. — 336 .

16. [ ] / . . . // . — 2016. — 1/3. — .30–40.

17. [ ] / . . . // . — 2012. — 10. — .50–53.

18. [ ] / . . . // . — 2012. — 6. — .20–24.

19. « ? » « » [ ] / . . .

20. — 2010. — 3. — 3–11.
21. — 2010. — 1. — 6–11.
22. — 2016. — 3. — 19–26.
23. — 2015. — 2(2). — 71–76. DOI: 10.31108/1.2015.2.2.11
24. <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya> (01.12.2018). —
25. — 2016. — 9/10. — 97–100.
26. — [2009–2010]. — http://www.pazl.ippo.org.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=43&Itemid=46 (09.12.2018). —
27. — 2015. — 1. — 43–46.
28. Baak M. Racism and Othering for South Sudanese heritage students in Australian schools: is inclusion possible? [ ] / M. Baak // International journal of inclusive education. — 2019. — Vol. 23, issue 2. — P. 125–141. DOI: 10.1080/13603116.2018.1426052
29. Deng M. Special education reform towards inclusive education: blurring or expanding boundaries of special and regular education in China [ ] / M. Deng, X. Zhu // Journal of research in special educational needs. — 2016. — Vol. 16. — P. 994–998. DOI: 10.1111/1471-3802.12244
30. Florian L. Inclusive pedagogy in action: getting it right for every child [ ] / L. Florian, M. Beaton // International journal of inclusive education. — 2018. — Vol. 22, issue 8. — P. 870–884. DOI: 10.1080/13603116.2017.1412513
31. Implementation Inclusive Education Through Ecological Approach [ ] / Z. Alimin, N. Warnandi, R. Akhlan, E. Ratnengsih // Advanced science letters. — 2019. — Vol. 25, issue 1. — P. 170–174. DOI: 10.1166/asl.2019.13212
32. Kersher R. Including Psychology in Inclusive Pedagogy: Enriching the Dialogue? [ ] / R. Kersher // International journal of educational psychology. — 2016. — Vol. 5, issue 2. — P. 112–139. DOI: 10.17583/ijep.2016.2109
33. Messiou K. Research in the field of inclusive education: time for a rethink? [ ] / K. Messiou // International journal of educational psychology. — 2017. — Vol. 21, issue 2. — P. 146–159. DOI: 10.1080/13603116.2016.1223184
34. Nind M. Hard to teach: inclusive pedagogy in social science research methods education [ ] / M. Nind, S. Lewthwaite // International journal of inclusive education. — 2018. — Vol. 22, issue 1. — P. 74–88. DOI: 10.1080/13603116.2017.1355413
35. Placement, inclusion, law and teachers' perceptions in Macao's schools [ ] / V. Teixeira, A. Correia, E. Monteiro [et al] // International journal of inclusive education. — 2018. — Vol. 22, issue 9. — P. 1014–1032. DOI: 10.1080/13603116.2017.1414318
36. Qvortrup A. Inclusion: Dimensions of inclusion in education [ ] / A. Qvortrup, L. Qvortrup // International journal of inclusive education. — 2018. — Vol. 22, issue 7. — P. 803–817. DOI: 10.1080/13603116.2017.1412506
37. Santos G. D. Relationships in inclusive classrooms [ ] / G. D. Santos, S. Sardinha, S. Reis // International journal of inclusive education. — 2016. — Vol. 16. — P. 950–954. DOI: 10.1111/1471-3802.12238
38. Stepaniuk I. Inclusive education in Eastern European countries: a current state and future directions [ ] / I. Stepaniuk // International journal of inclusive education. — 2019. — Vol. 23, issue 3. — P. 328–352. DOI: 10.1080/13603116.2018.1430180

References:

- Voron, M. V., Naida, Iu. M. (2006). Inklusyivna osvita: ukrains'ki realii [Inclusive education: Ukrainian actual]. *Pidruchnyk dlia dyrektora*, 6, 15–18. (In Ukrainian)
- Hrabovska, S. L., Ostrovska, K. O. (2011). Psykholohichni osoblyvosti stavlennia uchniv zahalnoosvitnoi shkoly do inkluzyvnoho navchannia [Psychological features of schoolchildren attitude to inclusive education]. In *Problemy zahalnoi ta pedahohichnoi psykholohii*. (Vol. 13(5)), (pp. 77–85). (In Ukrainian)
- Dikova-Favorskaya, E. M. (2008). Problemy integratsii lyudei s osobymi potrebnytsami v obshchestvo: istoricheskii ekskurs i sovremennoe sostoyanie [The problems of people with special needs integration into the society: historical excursus and modern state]. In V. . Astakhova et al (eds). *Vcheni zapysky Kharkivskoho humanitarnoho universytetu "Narodna ukrainska akademiia"*. (Vol. 14), (pp. 403–411). Kharkiv : Vydavnytstvo NUA. (In Russian)
- Illiashenko, T. (2011). Yaka vona — intehtratsiia ditei z osoblyvymy osvitynymy potrebamy u zahalnoosvitnii shkoli [What is it — the integration of children with special educational needs in a comprehensive school]. *Pochatkova shkola*, 5, 47–50. (In Ukrainian)
- Inozemtseva, S. V. (2015). Yevropeyskyi dosvid osvithoi diialnosti z pidlitkamy z osoblyvymy potrebamy [European experience of educational activity with teenagers with special needs]. In *Osvita i dolia natsii : Yevropeiskii tsinnosti v osvithomu prostori Ukrainy : Proceedings from The Sixteenth International Scientific and Practical Conference (Kharkiv, 2015, September 25–26)*, (pp. 69–71). Kharkiv : KhNPU. (In Ukrainian)
- Klimchuk, V. A., Chaikovskyyi, M. Y. (2014). Vprovadzhennia inkluzyvnoho navchannia v Ukraini [Implementation of inclusive education in the higher educational establishments in Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu "Ukraina"*, 1(9), 52–55. (In Ukrainian)
- Kolupaieva, A. A. (2009). *Inklusyivna osvita: realii ta perspektivy* [Inclusive education: realities and prospects]. Kyiv : Sammit-Knyha. (In Ukrainian)
- Kolupaieva, A., Taranchenko, O. (2016). Osvita ditei z osoblyvymy potrebamy za chasiv nezalezhnosti Ukrainy: etapnist u stratehichnomu vymiri [Children with special needs education during the independency of Ukraine: stages in strategic measuring]. *Osoblyva dytyna: navchannia i vykhovannia*, 3, 7–18. (In Ukrainian)
- Kondratenko, L. O. (2009). Psykholohichni osoblyvosti intelektualnoi diialnosti dytyny v kiberprostori [Psychological

- peculiarities of intellectual activity of a child in cyber space]. *Aktualni problemy psykholohii: Psykholohichna teoriia i tekhnolohiia navchannia*, 8(6), 139–146. (In Ukrainian)
10. Kravchyns'ka, T. (2017). Osvita ditej z osoblyvymy potrebamy [Education of children with special needs]. *Pisliadyplomna osvita v Ukraini*, 1, 77–79. (In Ukrainian)
  11. Kravchuk, N., Karpenko, I. (2013). Inkluzivna osvita v dii [Inclusive education in action]. *Dyrektor shkoly. Shkilnyi svit*, 18, 29–45. (In Ukrainian)
  12. Krasniakov, Ie., Burda, V. (2013). Formuvannia ta realizatsiia inkluzivnoi polityky u sferi osvity ditej z osoblyvymy osvitnimy potrebamy v Ukraini [The formation and realization of inclusive politics in the sphere of education of children with special educational needs in Ukraine]. *Viche*, 6, 17–19. (In Ukrainian)
  13. Krivonosova, O. V., Fedorenko, O. F. (2012). Naukovyi dorobok u galuzi inkluzivnoi osvity v Ukraini [Scientific work in the sphere of inclusive education in Ukraine]. *Defektolohiia. Osoblyva dytyna : navchannia ta vykhovannia*, 3, 11–16. (In Ukrainian)
  14. Krykun, A. (2013). Psykholoho-pedahohichni umovy realizatsii kompetentnisnoho pidkhotu v suchasni inkluzivni osviti [Psychological pedagogical conditions of realization of competence approach in modern inclusive education]. *Ridna shkola*, 11, 77–80. (In Ukrainian)
  15. Sofii, N. et al (eds). (2000). *Kroky do kompetentnosti ta intehratsii v suspilstvo* [Step to competence and integration into the society]. Kyiv : Kontekst. (In Ukrainian)
  16. Lahodiuk, V. Yu. (2016). Orhanizatsiino-pedahohichni umovy intehratsii ditej iz osoblyvymy potrebamy v zahalnoosvitni prostir [Organizational-pedagogical children with special needs integration into school environment]. *Upravlinnia shkoloiu*, 1/3, 30–40. (In Ukrainian)
  17. Levchuk, S., Shtunder, A., Yarova, T. (2010). Dity z osoblyvymy potrebamy [Children with special needs]. *Sotsialno-psykholohichni suprovid. Psykholoh*, 10, 50–53. (In Ukrainian)
  18. Lishunova, O. (2012). Robota z ditmy, yaki potrebuut posylenoi pedahohichnoi uvahy [Work with children who need intensive pedagogical attention]. *Zavuch. Shkilnyi svit*, 6, 20–24. (In Ukrainian)
  19. Lorman, T. (2010). Sim stovpiv inkluzivnoi osvity. Yak pereity vid zapytannia “Chomu?” do zapytannia “Iak” [Seven stops of inclusive education. How to move from question “Why?” to question “How?”]. *Defektolohiia. Osoblyva dytyna : navchannia ta vykhovannia*, 3, 3–11. (In Ukrainian)
  20. Lupart, D., Vebber, Ch. (2010). Shkilna reforma v Kanadi: perekhid vid rozdilnykh system osvity do inkluzivnykh shkil [School reform in Canada: movement from separate system of education to inclusive schools]. *Defektolohiia. Osoblyva dytyna : navchannia ta vykhovannia*, 1, 6–11. (In Ukrainian)
  21. Malyshevska, I. (2016). Inkluzivne osvitnie seredovyshe: heneza poniattia [Concept genesis research “Inclusive learning environment”]. *Osoblyva dytyna: navchannia i vykhovannia*, 3, 19–26. (In Ukrainian)
  22. Manylova, L. M. (2015). Dity z osoblyvymy osvitnimy potrebamy v umovakh inkluzivnoi osvity [Children with special needs under the conditions of inclusive education]. *Psykholohichni chasopys*, 2(2), 71–76. DOI: 10.31108/1.2015.2.2.11 (In Ukrainian)
  23. *mon.gov.ua*. (N. d.). Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/tag/inkluzivne-navchannya>. (In Ukrainian)
  24. Nedomovna, V. (2016). Dity z osoblyvymy potrebamy: psykholoho-pedahohichni suprovid v umovakh zahalnoosvitnoho zakladu [Children with special needs: psychological-pedagogical accompaniment under the conditions of general educational institution]. *Dyrektor shkoly. Shkilnyi svit*, 9/10, 97–100. (In Ukrainian)
  25. *Pedagogichni pazly* [Pedagogical puzzle]. [2009–2010]. Retrieved from http://www.pazl.ippo.org.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=43&Itemid=46. (In Ukrainian)
  26. Piniuhina, K. (2015). Psykholohichna kharakterystyka osobystosti batkiv, yaki maiut ditej z osoblyvostiamy psykhofizychnoho rozvytku [Psychological characteristics of a personality of parents, who have children with features in psychological development]. *Nova pedahohichna dumka*, 1, 43–46. (In Ukrainian)
  27. Kopylenko, O. L., Susol, O. K., Khomik, L. V. et al. (2002). *Prava ditej z osoblyvymy potrebamy* [Rights of children with special educational needs]. Kyiv : RNNTs “DINIT”. (In Ukrainian)
  28. Baak, M. (2019). Racism and Othering for South Sudanese heritage students in Australian schools: is inclusion possible? *International journal of inclusive education*, 23(2), 125–141. doi: 10.1080/13603116.2018.1426052
  29. Deng, M., Zhu, X. (2016). Special education reform towards inclusive education: blurring or expanding boundaries of special and regular education in China. *Journal of research in special educational needs*, 16, 994–998. doi: 10.1111/1471-3802.12244
  30. Florian, L., Beaton, M. (2018). Inclusive pedagogy in action: getting it right for every child. *International journal of inclusive education*, 22(8), 870–884. doi: 10.1080/13603116.2017.1412513
  31. Alimin, Z., Warnandi, N., Akhlan, R., Ratnengsih, E. (2019). Implementation Inclusive Education Through Ecological Approach. *Advanced science letters*, 25(1), 170–174. doi: 10.1166/asl.2019.13212
  32. Kersher, R. (2016). Including Psychology in Inclusive Pedagogy: Enriching the Dialogue? *International journal of educational psychology*, 5(2), 112–139. doi: 10.17583/ijep.2016.2109
  33. Messiou, K. (2017). Research in the field of inclusive education: time for a rethink? *International journal of educational psychology*, 21(2), 146–159. doi: 10.1080/13603116.2016.1223184
  34. Nind, M., Lewthwaite, S. (2018). Hard to teach: inclusive pedagogy in social science research methods education. *International journal of inclusive education*, 22(1), 74–88. doi: 10.1080/13603116.2017.1355413
  35. Teixeira, V., Correia, A., Monteiro, E., Kuok, A. C. H., Forlin, C. (2018). Placement, inclusion, law and teachers' perceptions in Macao's schools. *International journal of inclusive education*, 22(9), 1014–1032. doi: 10.1080/13603116.2017.1414318
  36. Qvortrup, A., Qvortrup, L. (2018). Inclusion: Dimensions of inclusion in education. *International journal of inclusive education*, 22(7), 803–817. doi: 10.1080/13603116.2017.1412506
  37. Santos, G. D., Sardinha, S., Reis, S. (2016). Relationships in inclusive classrooms. *International journal of inclusive education*, 16, 950–954. doi: 10.1111/1471-3802.12238
  38. Stepaniuk, I. (2019). Inclusive education in Eastern European countries: a current state and future directions. *International journal of inclusive education*, 23(3), 328–352. doi: 10.1080/13603116.2018.1430180